

TARİHÎ METİN ÇALIŞMALARI İÇİN BİR METOT ÖRNEĞİ: CODEX CUMANICUS YAYIMA NASIL HAZIRLANDI?

Galip GÜNER*

Geliş Tarihi: Ocak, 2017

Kabul Tarihi: Mart, 2017

Öz

Codex Cumanicus, XIII. yüzyılın sonlarına doğru Deşt-i Kıpçak'ta yazılmıştır ve içeriğiyle Türk dili tarihinde özel bir yere sahiptir. İki bölümden (İtalyan ve Alman) müteşekkil eserin Latince, Farsça ve Kıpçakça bir sözlük olan İtalyan bölümü, Farsçanın edebiyatta, devlet yönetiminde ve ticarete hâkim olduğu İlhanlı Devleti ve yine Kuman / Kıpçak Türkçesinin etkin olduğu Altın Ordu Devleti ile ticari faaliyetler yürüten İtalyan tüccarların içtimai hayatta ve ticarete ilişkilerini kolaylaştırmak gayesiyle yazılmıştır. Eserin bu bölümünde asıl gaye, Kıpçakça ve Farsça öğrenmek isteyen İtalyan tüccarlara yol göstermektir. Alman bölümü ise Kumalar / Kıpçaklar arasında Hristiyanlığın yayılmasını sağlamak, bu dinin temel dualarını, vaazlarını ve ilahilerini onlara öğretmek için yazılmıştır. Bu çalışmada öncelikle kısaca eserin içeriği, yazıldığı tarih ve coğrafya ile kim tarafından yazıldığı hakkında genel bilgiler verilecektir. Ardından tarihî metin çalışması yapacak araştırmacılara bir metot örneği teşkil etmesi bakımından *Codex Cumanicus*'un yayına hazırlanma süreci ana hatlarıyla ortaya konulacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Codex Cumanicus*, Kuman / Kıpçak Türkçesi, Türk kültürü, tarihî metin çalışmaları, metot.

A METHOD FOR HISTORICAL TEXT STUDIES: HOW DID THE CODEX CUMANICUS PREPARE FOR PUBLICATION?

Abstract

Codex Cumanicus, was written in Deşt-i Kipchak towards the end of XIII. century and has a special place in Turkish language history with its contents. The work consists of two parts (Italian and German). The Italian part, is a dictionary of Latin, Persian and Kipchak. This part was written to facilitate the relations between people who is Persian-Kipchak origin and Italian merchants who are speaking Latin-Italian and plying a trade with Golden Horde and Ilkhanid Empire where trade language is Kipchak and Persian, in the social life and commerce. The main target in this part of the work is to help the Italian traders who want to teach Kipchak and Persian. The German part is written to provide Christianity spread among the Cumans/ Kipchaks, to teach them the basic prayers, sermons and sights of this religion. First of all, it in this study, general information about the content of the work, the date and geography where the work was written and who wrote it will be put forth. Secondly, for the purpose of forming a methodological example to a researcher who will do historical text work, the process of preparing *Codex Cumanicus* for publication will be outlined.

Keywords: *Codex Cumanicus*, Cuman/Kipchak Turkish, Turkish culture, historical text studies, method.

* Doç. Dr.; Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, galip_guner@hotmail.com.

1. Giriş: *Codex Cumanicus* Hakkında

XIII. yüzyılın sonlarına doğru (1291, 1292, 1293) Karadeniz'in kuzeyinde Cenevizli veya Venedikli tüccarlar, Fransiskan misyonerler yahut İtalyan keşişler ile Alman din adamları tarafından yazıldığı düşünülen ve Kuman Kitabı / Elyazması anlamına gelen *Codex Cumanicus*, sahip olduğu zengin söz varlığıyla Kumanların / Kıpçakların gündelik ve dinî hayatlarıyla halk edebiyatlarına dair önemli verileri bulabildiğimiz ender eserlerdendir. Aslında metnin hiçbir yerinde *Codex Cumanicus* adı geçmemesine karşın (sadece eserin dış kapağında *Codex* yazar) eser, ilim âleminde daha çok bu adla tanınır. Zaman zaman da bazı çalışmalarda eseri satın alarak Venedik Cumhuriyeti'ne armağan eden kitap toplama meraklısı Petrarque'a ithafen *Codex Petrarque* olarak anılır. Kitap, biri İtalyan diğeri Alman bölümü olmak üzere iki farklı defterden meydana gelmektedir. İtalyan bölümü 55, Alman bölümü ise 27 yapraktan müteşekkildir. Eser, Latin alfabesinin bir türü olan Gotik harfleriyle kaleme alınmıştır (Argunşah ve Güner, 2015: 21). Kitabın ne zaman yazıldığı hususunda ilim âleminde henüz üzerinde uzlaşmış bir tarih söz konusu değildir. Birinci cildin ilk sayfasında 11.07.1303 tarihi kaydedilmiştir; fakat bu tarihin eserin telif tarihi mi yoksa başka bir nüshadan istinsah tarihi mi olduğu da şüphelidir. *Codex Cumanicus*'un telif veya istinsah tarihi üzerine çalışma yapan Kuun, Jireçek, Bang, Gabain, Drüll, Drimba gibi pek çok araştırmacı onun XIII. yüzyılın son çeyreğiyle XIV. yüzyılın ilk yarısında yazıldığı fikrinde uzlaşmaktadırlar. Biz, metinde kaydedilmiş takvimle ilgili verilerden hareketle *Codex Cumanicus*'un 1291, 1292 veya 1293 yılları arasında yazılmış olduğunu düşünüyoruz (Argunşah ve Güner, 2015: 22-24).

Eserin yazıldığı coğrafya için Jireçek, Azak Denizi'nin kuzey kıyısını işaret ederken Györffy Kırım-Solhat'ta, Bang Altın-Ordu'nun tarihî şehirlerinden Saray yakınında devlet izniyle kurulmuş olan Saint John Manastırı'nda, Fransiskan keşişlerce yazıldığını dillendirir. Drüll tarafından eserin Karadeniz kıyılarında kurulmuş olan Kefe, Solhat, Soldaya ve Tana şehirlerinden birinde yazılmış olma ihtimali üzerinde durulur. Liğeti ise eserin yazıldığı yerin Tana şehri olduğu kanaatindedir; çünkü Karadeniz ticaretinin önemli mevkilerinden biri olan Tana'da, Cenevizliler gibi Venedikliler de XIV. yüzyılın ilk yarısında ticaretle ilgili bazı müesseseler açmışlardı ve aynı zamanda şehirde bir de konsolos vardı. (Ünal, 2010: 9; Argunşah ve Güner, 2015: 24-25). Rasovskiy de eserin yazıldığı yer hususunda son derece önemli görüşler ortaya koymuştur. O, *Codex Cumanicus*'un alfabetik bir sözlük niteliği taşıyan İtalyan bölümünün Latince, Farsça ve Kumancanın birlikte geçerlilik arz ettiği bir yerde yazılmış olması gerektiğini söylerken eserin sadece dinî bir gaye için değil, gündelik hayatta insanların faydasına olacak pratik birtakım bilgileri de öğretmek için yazıldığı kanaatindedir. Rasovskiy bu fikirlerini eserde görülen kelime hazinesiyle ispat etmeye çalışır ve bu söz

varlığından hareketle, eserin Kırım'ın Solhat şehrinde yazılmış olabileceğini düşünür. Çünkü XIII.-XIV. yüzyıllarda tarihî Kırım yarımadasının en önemli şehri olan Solhat, coğrafi konumu sebebiyle hem ticaret hem de zengin bir ilim ve kültür merkeziydi. Hatta şehir XIII. yüzyılda kısmen Venedikliler ve Cenevizliler tarafından kontrol altına alınmıştı ve şehirde bir de İtalyan kolonisi bulunuyordu. Bu yüzden Rasovskiy, eserin İtalyan bölümünün Solhat şehrinde yerleşmiş olup da ticaret yapan İtalyanların günlük ihtiyaçlarını karşılamak için yazılmış olduğunu belirtir (Çağatay, 1943: 763; Argunşah ve Güner, 2015: 25).

Codex Cumanicus için cevabı verilemeyen sorulardan biri de eserin kim yahut kimler tarafından yazıldığıdır. İtalyan bölümünün yazısı son derece okunaklı olup titiz bir kâtibin elinden çıktığı izlenimi vermektedir. Drüll ve Ligeti tarafından eserin bu bölümünün Cenevizli veya Venedikli tüccarlar tarafından yazıldığı iddia edilse de gerek tertip gerekse de yazıdaki düzen ve tektiplilik onun bir tüccarın kaleminden çıkmış olma ihtimalini zayıflatmaktadır. Bu yüzden İtalyan bölümünün Fransiskan misyonerler veya İtalyan keşişlerden biri tarafından yazıldığını ileri süren görüşler daha makuldür. Alman bölümü tek bir kalemden değil, birbirinden tamamen farklı birçok kalemden çıkmıştır. Yazı, düzen ve içerik belirli aralıklarla bu bölümde değişir; metinlerin konularında çeşitlilik göze çarpar. Bu durum, eserin ikinci bölümünün tek bir deftere birden çok müstensihin belirli aralıklarla ve kendi tercihleri doğrultusunda kayıtlar yaptığı izlenimini uyandırmaktadır (Argunşah ve Güner, 2015: 25).

Üzerinde durulması gereken hususlardan biri de *Codex Cumanicus*'un hangi gaye için yazıldığıdır. Bu bağlamda daha çok iki gerekçe ön plana çıkar: 1. Ticari 2. Dinî. İçerik bakımından eserin söz varlığı bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda, Latince-Farsça-Kumanca bir sözlük olan İtalyan bölümünün, ticaret dilinin Farsça olduğu İlhanlılar Devleti ve Kumanca / Kıpçakça olduğu Altın Ordu Devleti ile ticaret yapan ve Latince-İtalyanca konuşan tüccarların içtimai hayatta ve ticarete Fars ve Kuman/Kıpçak kökenli kişilerle ilişkilerini kolaylaştırmak gibi bir gaye için yazıldığı söylenilebilir. Eserde hedef kitle elbette ki sütunlar hâlinde ve alfabetik olarak düzenlenmiş sözlüğün ilk dilinin Latince olması sebebiyle İtalyan tüccarlardır. Zaten eserin hemen başında, 1a/2-5'te geçen *In nomine domini Nostri Iesu Christi et Beate Virginis Marie Matris eius et omnium Sanctorum et Sanctarum dei. Amen. Ad honorem dei et Beati Iohannis euangeliste. In hoc libro continentur Persicum et Comanicum /cuique/ per alfabetum* "Rabbimiz İsa Mesih'in ve onun annesi Kutsal Bakire Meryem'in, azizlerin, Tanrı'nın ve Kutsal Ruh'un adına. Amen. Tanrı ve Evangelist Aziz John (Iohannis) onuruna. Bu kitapta herkes için alfabetik olarak Farsça ve Kumanca sözler bulunmaktadır." cümlesi de bu gayeyi açıkça ortaya koymaktadır. Alman bölümü ise çok daha farklı bir gaye taşımakta olup amaç, Kumanlar / Kıpçaklar arasında Hristiyanlığı yaymak, bu dinin mutlaka bilinmesi gereken

temel duaları, vaazları ve ilahilerini onlara öğretmektir (Argunşah ve Güner, 2015: 25-26). Ancak bu bölümde Kumanca-Almanca kelime listelerinin ve bilhassa Türk halk edebiyatı için son derece değerli olan bilmecelerin bulunduğunu da unutmamak gerekir.

2. Değerlendirme: *Codex Cumanicus* Yayına Nasıl Hazırlandı?

Şimdi, eseri yayıma hazırlarken takip ettiğimiz yolu tarihî metin çalışmalarında bir metot ortaya koymak gayesiyle madde madde değerlendirecek olursak:

1. Elbette ki öncelikle yüz kırk yıldan bu yana *Codex Cumanicus* üzerine yayımlanmış farklı nitelikteki çalışmalar temin edildi. Böylece temel bir kılavuz kaynakça oluşturuldu. Zira Kuun (1880) ile başlayan ilk yayın çalışmalarından bu yana onlarca Türkolog metin üzerinde çalışmış, ortaya çok değerli incelemeler koymuşlardı. Fakat eserin transliterasyonlu ve transkripsiyonlu metni, bağlamli sözlüğü ile dizini, tıpkıbasımı ve dil özellikleri bir bütün hâlinde maalesef yayımlanmamıştı. Bu bağlamda yapılacak çalışma dünyada ilk olacaktı.

2. Özellikle metnin transliterasyonundan hareketle transkribe edilmesinde Drimba yayımından çokça istifade edildi (2000). Her kelimenin Drimba tarafından ortaya konulmuş transliterasyonlu biçimi, orijinal metinden kontrol edilerek sağlaması yapıldı. Bu aşamada çokça kelimedede düzeltmeye gidilerek ve transliterasyonlu ve transkripsiyonlu metne bu düzeltmelerimiz yansıtıldı. Çünkü transliterasyonlu metni kurgularken Drimba'dan ayrı düştüğümüz kelimeler vardı.

3. Orijinal metnin fonetik alfabesi oluşturuldu. Böylece daha doğru okumalar yapmanın yolu açıldı. Zira metinde tek bir ünlü ya da ünsüz tek bir işaretle gösterilmemişti. Yani pek çok ses için çoğu zaman birden çok işaret kullanılmıştı. Bu da eserin transkripsiyonunu güçleştiriyordu. Mesela /ı/ ve /i/ ünlülerinin her biri altı farklı işaretle karşılanmıştı. Ya da seslerin gösterimi için özel birtakım işaretlerden yararlanılmış, metinde kendine özgü kısaltmalar kullanılmıştı. Bu güçlüğü aşmak için evvela özel çalışmalar yapıldı (bkz. Argunşah ve Güner, 2015: 37-50; Güner 2012; Argunşah 2012, Argunşah 2014). Bazı kelimelerin okunuşunda eser içinde de sorunlar bulunmaktaydı. *Codex Cumanicus*'u derleyip yazarlar çok fazla işaret kullanmışlardı. Bu işaretlerin bazıları metnin transkripsiyonunda değerlendirilememektedir çünkü işaret çeşitliliği yanında kimi kelimelerin aynı el tarafından farklı harflerle yazılması da okumayı ve yazım birliği sağlamayı zorlaştırmaktadır. Bu farklı yazımların fonetik farklılıklara işaret ettiğini ileri sürenler olmuşsa da bunu ispatlamak çoğu zaman mümkün değildir.

4. Metinde geçen (bilhassa sorunlu) pek çok kelimeyle ilgili bugüne kadar çok farklı okuma ve anlamlandırma denemesi vardı. Drimba, bunların çoğunu notlamış ve kendi

görüşlerini de eklemiştir (2000). Ancak bunlar bizim için yol gösterici verilerden başka bir değer taşıyamıyordu. Bu sebeple bu kelimeler orijinal metinden hareketle dikkatle incelendi. Sorunlu kelimelerin tamamı için hassaten tarihî ve çağdaş kuzey grubu Türk lehçelerinin sözlüklerine ve Türkçenin temel eserlerinin söz varlığına bakılarak en doğru okuma biçimine ve anlama ulaşılmaya çalışıldı.

5. Kelimeler anlamlandırılırken asla mutlak doğruymuş gibi düşünülerek eserin daha önce sözlüğünü hazırlamış olan Grønbech'e bağlı kalınmadı (1942). Zira Grønbech pek çok kelimeyi yanlış anlamlandırmıştı. Ayrıca, okuyamadığı bazı kelimeleri sözlüğe almadığı gibi metinde geçen bilmecelerin söz varlığına da çalışmasında yer vermemişti. Hele hele Grønbech sözlüğünün Kemal Aytaç çevirisi çok ciddi çeviri yanlışlarını barındırıyordu ve dikkatli kullanılması gerekiyordu (1992). Bu sebeplerle kelimelere anlam verilirken Latince ve Farsça kelimelerin anlamlarından ve metin bağlamından hareket edildi. Kelimelerin farklı anlamları böylece tek tek ortaya çıkarıldı. Bilhassa birinci kitapta isimler çoklukla kavram alanlarına göre sıralanmıştı. Bu sıralama kelimeyi anlamlandırırken onun hangi kavram alanına girdiğine de dikkat etmemizi gerektiriyordu. Mesela *kara* kelimesi bir renk adı olmasına karşın CC 40b/15'te "mürekkep" için kullanılmıştı.

6. Metnin sözlüğü ve dizini hazırlanırken bir kelimenin farklı yazımı metnin bir başka yerinde geçiyorsa mutlaka gösterildi. Ayrıca birinci ve ikinci kitabın söz varlığı da karşılaştırılarak göndermeler yapıldı. Böylece birinci kitapta geçen bir kelime ikinci kitapta da geçiyorsa araştırmacıya kolaylık sağlaması adına kelimenin karşısına yazıldı. Bununla da yetinilmeyerek Kumanca kelimelerin karşısına metinde yer alan Latince, Farsça yahut Almanca biçimleri de kaydedilerek diller arasında karşılaştırma yapma imkânı sağlandı. [Mesela: **karandaş** "erkek kardeş" (Lat. *frater*, Far. *brār*, *brādar*) (krş. CCII **karındaş**), k. 49a/8 gibi.]

7. *Codex Cumanicus*'u hazırlarken elbette ki bir Türkolog olarak bizler için Kumanca söz varlığı birinci derecede öneme sahipti. Bu sebeple bilhassa birinci kitapta sadece Kumanca kelimelerin transliterasyonu verildi. Latin harflerinin bir türüyle yazılmış Latince kısım için Latin harfli transliterasyona gerek yoktu. Bu bölüm zaten eserin orijinal dilinin harfleriyle yazılmıştı. Farsça kelimeler için ise transkripsiyonlu metin ortaya konuldu. Ancak Farsça kelimelerin transliterasyonu verilmedi. Bu durum bir eksiklik gibi görülse de zaten kitabın sonunda tıpkıbasım bulunuyordu. Farsça kelimelerin transliterasyonunu merak eden oradan bakabilirdi. Farsça kelimelerin transkribe edilmesinde Monchi-zadeh (1969) ve Bodrogligeti'nin (1971) çalışmaları ciddi anlamda yol gösterici oldu.

8. İkinci kitap ağırlıklı olarak dinî metinlerden, bilmecelerden ve Kumanca-Almanca kelime listelerinden oluşuyordu. Öncelikle metinlerin transkripsiyonu yapıldı. Altlarına

transliterasyonları yazıldı. Hristiyanlıkla ilgili dinî metinlerden ve kitaplardan da hareketle bu metinler Türkiye Türkçesine aktarıldı.

9. İkinci kitapta yer alan bilmeceler uzun yıllardan beri, bilhassa, halk bilimi uzmanlarının dikkatini çekiyordu ve Türk kültürü açısından da yazılı ilk bilmece metinlerimiz olması bakımından ayrı bir önem taşıyordu. Bu sebeple bilmeceler üzerinde daha dikkatli çalışmak gerekiyordu. Tietze, bilmeceler konusunda kendisinden önce yapılmış çalışmalara da değinen son derece önemli bir çalışma yayımlamıştı (1966). Ama bu çalışmada da eksik kalmış pek çok nokta vardı. Zira bilmece metinleri gizemli bir niteliğe sahipti ve zaman zaman insan aklını zorlayan tarafları bulunuyordu. Belirtmek gerekir ki bilmeceler konusunda bugüne kadar çözümlenememiş pek çok sorunu çözmeye başarısı gösterdik ve tespitlerimizi de ayrıca bir kitap olarak yayımladık (Güner 2016). Ancak kararsız kaldığımız noktalar da olmadı değil. Bu noktalar ise çözümlenebilmek için Türkologların özel ilgisini bekliyor.

10. Kitap incelendiğinde son derece kapsamlı ve bağlamlı bir dizin verildiği görülecektir. Özellikle ikinci kitabın dizini ve sözlüğü hazırlanırken her kelimenin geçtiği cümle, metin bağlamında gösterilmiştir. Bu sayede araştırmacıların kelimenin geçtiği cümleyi tespit edebilmek için yeniden metne göz atmak zorunda kalmalarının da önüne geçilmiştir. Ayrıca dizinde her kelimenin metinde kaç defa geçtiği de gösterilmiş, böylece metnin kelime sıklığı bakımından yapılacak çalışmalar için de bir kolaylık sağlanmıştır (*Codex Cumanicus* dizininin sistemi hakkında ayrıca bkz. Kara 2016).

11. Kitabın sonuna *Codex Cumanicus*'un tıpkıbasımı konulmuştur. Böylece isteyen bilim adamı bizim çalışmamızı daha kolay değerlendirebilip eleştirecek ve metnin orijinal biçiminden de yararlanabilecektir. Elbette ki metnin tıpkıbasımında, kâğıttan ve baskıdan kaynaklanan birtakım sıkıntılar mevcuttur. Bu sıkıntılar eserin sonraki baskılarında mutlaka giderilecektir.

3. Sonuç

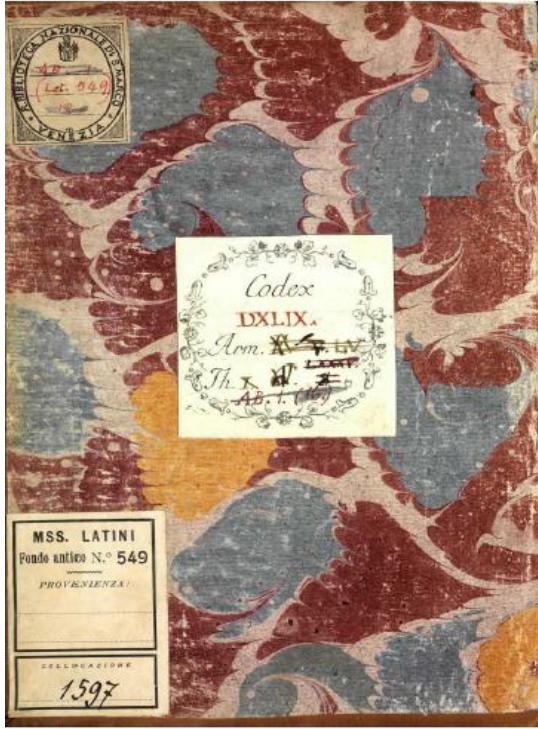
Sosyal bilimlerde mükemmel değil mükemmele namzet çalışma vardır. *Codex Cumanicus*'un Türk dili tarihindeki önemi ortadadır. Biz, eseri yayımlayarak yapılacak yeni çalışmalar için temele bir taş koyduğumuza inanıyoruz. Bundan sonra yapılacak her eleştirinin ve çalışmanın eserin değerine değer katacağını da biliyoruz.

Kaynaklar

- ARGUNŞAH, M. (2012). Codex Cumanicus'un İmlası II: Yuvarlak Ünlüler. 7. Uluslararası Türk Dili Kurultayı (24-28 Eylül 2012), Yayınlanmamış Bildiri, Ankara.
- ARGUNŞAH, M. (2014). Orthography of Vowels in Codex Cumanicus I: Unrounded Vowels / Codex Cumanicus'ta Ünlülerin İmlası I: Düz Ünlüler. *Discussions on Turkology, Questions and Developments of Modern Turkology Studies (12-14 September 2012)*, (Edit. Öztürk Emiroğlu, Marzena Godzinska, Filip Majkowski), Warsaw, s. 634-645.
- ARGUNŞAH, M. ve GÜNER, G. (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yay.
- AYTAÇ, K. (1992). *Kuman Lehçesi Sözlüğü-Codex Cumanicus'un Türkçe Sözlük Dizini*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- BODROGLIGETI, A. (1971). *The Persian Vocabulary of the Codex Cumanicus*, Bibliotheca Orientalis Hungarica XVI., Budapest: Akadémiai Kiadó.
- ÇAĞATAY, S. (1943). Codex Cumanicus Sözlüğünün Basılışı Dolayısıyla. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, II/1, Ankara, 759-772.
- DRIMBA, V. (2000). *Codex Comanicus. Édition diplomatique avec fac-similés*. Bucarest: Editura Enciclopedică.
- GRØNBECH, K. (1942). *Komanisches Wörterbuch, Türkischer wortindex zu Codex Cumanicus*. Kopenhagen: Einar Munksgaard.
- GÜNER, G. (2012). Codex Cumanicus'un İmlası: Ünsüzler. 7. Uluslararası Türk Dili Kurultayı (24-28 Eylül 2012), Yayınlanmamış Bildiri, Ankara.
- GÜNER, G. (2016). *Kuman Bilmeceleri Üzerine Notlar*. İstanbul. Kesit Yay.
- KARA, F. (2016). Türk Dili Çalışmalarında Dizin Meselesi Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 55, s. 179-207, Erzurum.
- KUUN, Comes G. (1880). *Codex Cumanicus: Bibliothecae ad Templum Divi Marci Venetiarum*. Budapestini.
- MONCHI-ZADEH, D. (1969). *Das Persische im Codex Cumanicus*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Indoeuropaea Upsaliensia.
- TIETZE, A. (1966). *The Coman Riddles and Turkic Folklore*. Berkeley: University of California Press.
- ÜNAL, O. (2010). *Kodeks Kumanikus 1A-55A (Giriş-Metin-Dizin)*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ

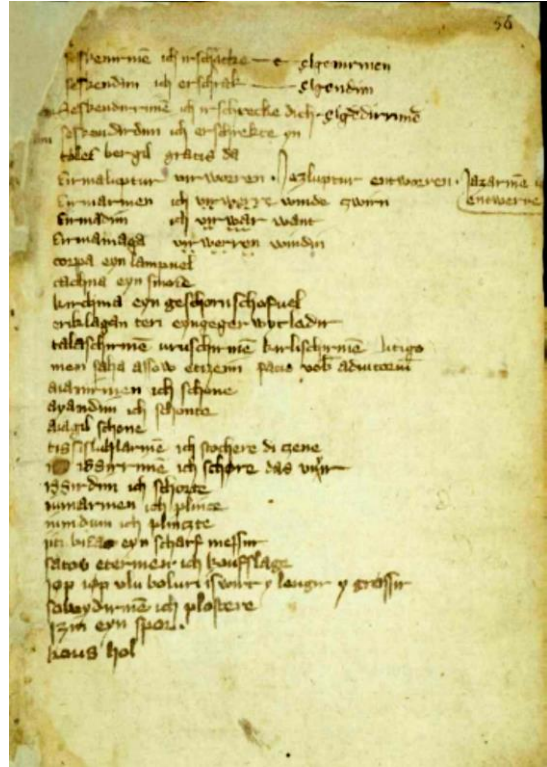
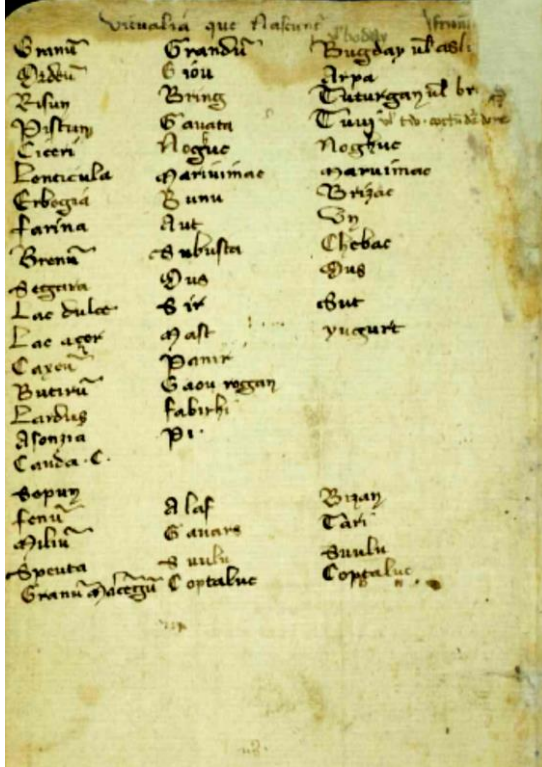

(Codex Cumanicus Dış ve İç Kapak)

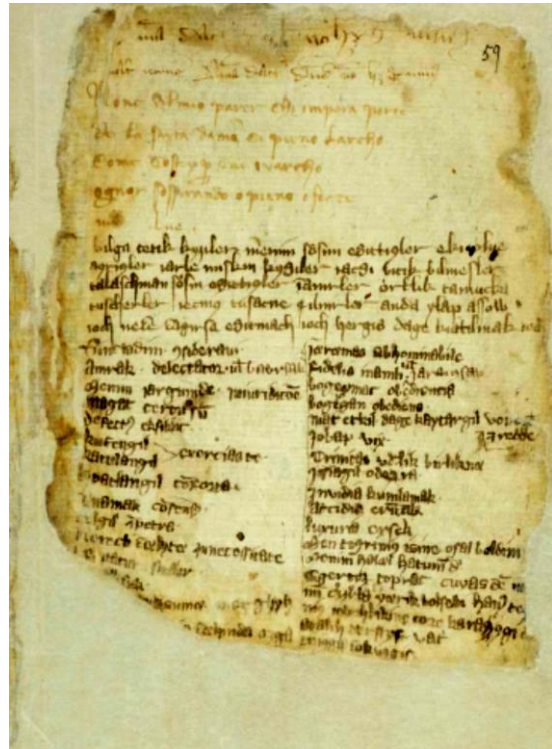

(Codex Cumanicus 1a/1b)

(Codex Cumanicus 55b/56a)

(Codex Cumanicus 58b/59a)